

Konjunkturbarometern Hösten 2022

Annika Cederfeldt

Näringslivspolitisk chef
Handelskammaren Jönköpings län

Hannes Malmberg

Student, Statsvetarprogrammet
Göteborgs Universitet

Handelskammaren Jönköpings län

Handelskammaren Jönköpings län arbetar för att Jönköpings län ska bli en attraktiv region för människor att bo och arbeta i. Vi är med och skapar bra förutsättningar för länets företag och hjälper dem att utvecklas i regionen.

Innehåll

Inledning	s. 1
Fördelning av företag	s. 2
Lägesrapport.....	s. 3
Orderläge	s. 4
Planer att anställa och varsla	s. 8
Energiförsörjningen.....	s. 10
Avslutning.....	s. 12

Inledning

Hösten har präglats av volatila och höga kostnader för energi.

Konjunkturbarometern hösten 2022 visar att det är flera faktorer som samtidigt påverkar företagens tillvaro och syn på framtiden.

Vårens konjunkturbarometer kom att kantas av de konsekvenser och effekter som uppstod i samband med att kriget i Ukraina bröt ut vilket har visat sig ge både kort- och långsiktiga konsekvenser för näringslivet. De kortsiktiga kom bland annat att handla om en akut brist av vissa råvarumaterial och insatsvaror, medan det långsiktiga konsekvenserna redan i våras kom att beröra höga nivåer av energikostnader.

Sammantaget skapades en osäkerhet kring hur företagen ser på sin orderingång och hur den på kort tid uppkomna höga inflationen kom att påverka deras affärer i både en global och nationell bemärkelse. Dessa faktorer består och påverkar företagen i allra högsta grad fortfarande.

Hösten har präglats av volatila och höga kostnader för energi. För att belysa denna problematik, släppte Handelskammaren en rapport, se: "[Så påverkas näringslivet av de höga energipriserna](#)", som visar hur allvarligt läget är för länets företag gällande den energikris som kommit att uppstå.

Sverige har även fått ett regeringsskifte och valet, med en utdragen regeringsbildning, skapade ett politiskt vakuum där viktiga beslut inte togs.

Resultatet i enkätundersökningen som ligger till grund för konjunkturbarometern Jönköpings län Hösten 2022 visar tydligt att företagen ser att kommande tid har flera utmaningar.

Fördelning av företag

Enkäten har besvarats av 106 företag i Jönköpings län och utöver Handelskammaren har näringslivschefer i länet bistått med att sända ut enkäten. Gällande fördelningen kring branscher tillhörde störst del av de som svarat tillverkningsindustrin, de stod för 46%, följt av 26% tjänsteföretag. I vissa valda delar i rapporten presenteras resultat från specifikt dessa branscher. Bland övriga företag som svarat återfinns bland annat branscher som:

- byggbranschen
- besöksnäringen
- fastighetsbranschen
- handel
- transport/logistikbranschen

Nära hälften av företagen är familjeägda medan en tredjedel tillhör en koncern med svensk ägare. Av länets 13 kommuner har högst andel svar erhållits från följande kommuner: Nässjö, Jönköping, Gnosjö och Gislaved.

Gällande storlek på de företag som deltagit i enkäten har 35% av företagen 10–49 st. anställda, vidare har 22% av företagen 50–249 st. anställda, 21% har 2–9 st. anställda, 13% har 250 st. eller fler anställda och slutligen har strax över 9% 0–1 st. anställda.

Lägesrapport

Arbetslösheten väntas öka under 2023 och under första halvåret 2024

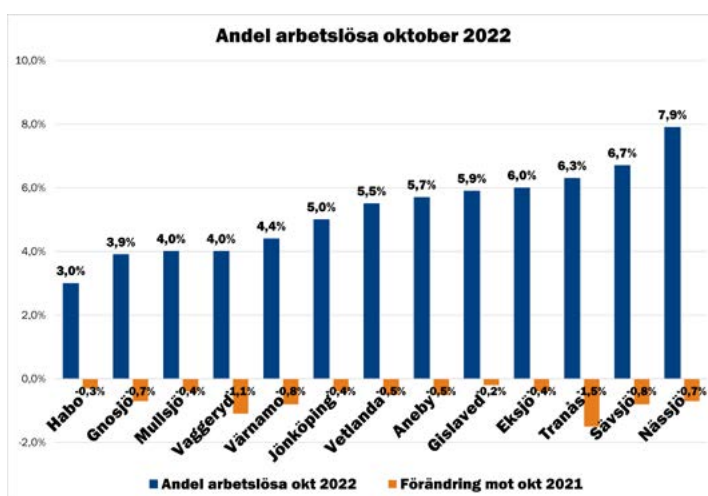
Trots de senaste årens problematiska tid för företagen visas inte några nämnvärt höga konkursantal i länet. Riks- och länsstatistik - UC visar att antalet konkurser i Jönköpings län är tillbaka på samma nivå som före pandemin vilket motsvarar 118 konkurser för tiden januari till oktober 2022. 2018 var siffran 117 konkurser. Detta kan jämföras med motsvarande period 2020 då 144 konkurser registrerades i Jönköpings län.

I konjunkturbarometern för våren 2022 framgick att Arbetsförmedlingen såg en rekordlåg nivå i arbetslöshet. Detta är något som ser ut att få en vändning, då Arbetsförmedlingen i ett pressmeddelande från den 27 oktober 2022, (Ny bedömning: Arbetslösheten väntas öka - Arbetsförmedlingen), berättar att deras bedömning är att arbetslösheten väntas öka under 2023 och under första halvåret 2024. De skriver bland annat att: "Detta beror på att risken för en sämre ekonomisk utveckling är högre än vid tidigare bedömningar."

I länet skiljer sig andelen arbetslösa mellan de olika kommunerna

Habo kommun har 3% inskrivna arbetslösa medan Nässjö kommun har mer än dubbelt så många arbetslösa med sina 7,9%. Arbetslösheten i Jönköpings län ligger lägre än genomsnittet i riket där vårt län har en andel arbetslösa på 5,3% och riket 6,6%. Jämfört med rapporteringen i konjunkturbarometern våren 2022 har arbetslösheten i nästan samtliga kommuner minskat. Ett exempel på detta är i Tranås kommun där det har minskat med så mycket som 0,8%.

I diagrammet till höger visas andel arbetslösa i oktober 2022, samt den förändring som skett sedan oktober 2021.

Källa: www.arbetsformedlingen.se

Orderläge

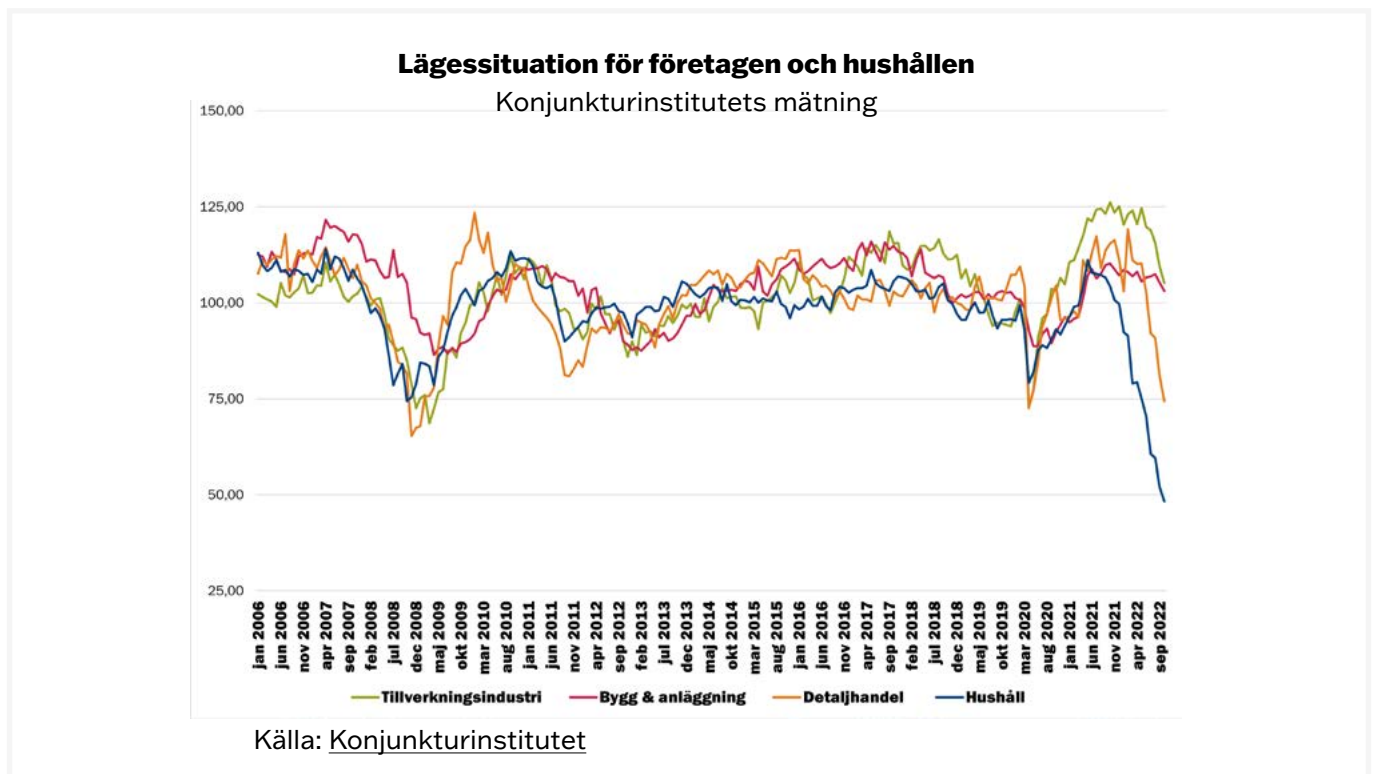
Ett mycket svagt stämningsläge i ekonomin

Konjunkturinstitutet mäter kontinuerligt läget för såväl hushållens som olika branschers lägesituation, vilket anges i konfidensindikatorer. 100 representerar ett normalläge där värden över 100 indikerar en positiv syn, likaledes indikerar värden under 100 en negativ syn på läget.

Övergripande sett tar Konjunkturinstitutet upp att det är ett mycket svagt stämningsläge i ekonomin inom samtliga branscher och i hushållen. Tillverkningsindustrin är en bransch som drabbats hårt av de höga och volatila kostnaderna för energi och har sedan augusti 2022 sjunkit med 10,5% i konfidensindikatorn för tillverkningsindustrin. Trots den sjunkande trenden visar industrin trots allt ett läge på över 100, vilket är en positiv syn på orderläget.

Även konfidensindikatorn för bygg och anläggning minskade men är tillsammans med tillverkningsindustrin de enda sektorerna som har en starkare orderingång än normalt. Det ska noteras att det enligt KI:s mätning visas hur byggsektorn har mycket dystra framtidsutsikter på ett års sikt.

Hushållen når den lägsta nivån sedan KI började sina mätningar i januari 1996 och det speglar sig snabbt i branscher inom tjänstesektorn. Diagrammet nedan visar KI:s mätningar sedan januari 2006 och hur det sedan har utvecklats fram tills idag.

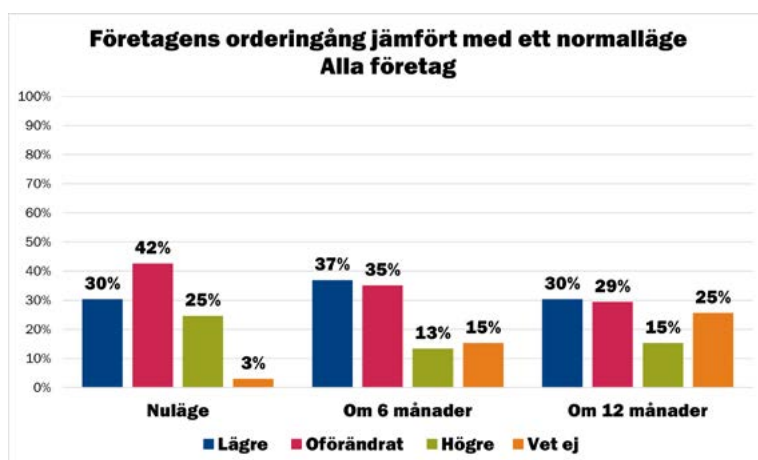

30% av företagen har lägre ordergång i Jönköpings län

I enkäten som ligger till grund för den här rapporten fick företagen svara på frågor som berörde deras orderläge. Diagrammet till höger visar hur samtliga företag har svarat gällande deras ordergång i ett nuläge, ur ett sexmånadersperspektiv samt ett tolv-månadersperspektiv.

För första gången sedan våren 2021, då Handelskammaren Jönköpings län började sina halvårsrapporteringar, är det fler som anger att ordergången är lägre jämfört med andelen som anger att den är högre. Hösten 2021 angav 7% att ordergången var lägre, våren 2022 angav 19% motsvarande för att nu ha ökat till 30% som anger att ordergången är lägre.

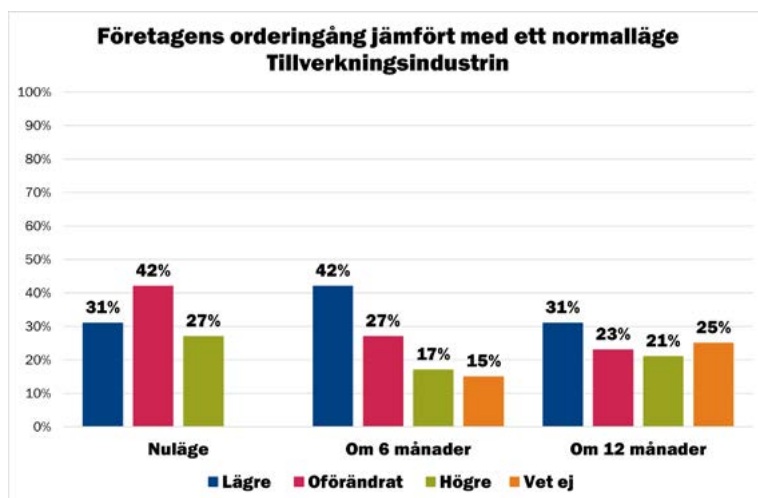

Källa: Enkätundersökning, Handelskammaren Jönköpings län

Tillverkningsindustrin

Nedbrutet till tillverkningsindustrin svarade 27% av företagen att deras ordergång i nuläget är högre jämfört med ett normalläge, medan 31% inom tillverkningsindustrin angav att deras ordergång i nuläget är lägre jämfört med ett normalläge. Nedan följer ett citat från ett företag inom tillverkningsindustrin i Gislaved: *“Vi jobbar med långa ledtider och lång horisont, just nu påbörjar vi vår införsäljning för hösten och vintern 2023/24 och då bedömer jag att det blir tuffare tider. Men för nu har vi en mycket god orderstock.”*

Svaren visar att en högre andel, ca 42%, tror att deras ordergång kommer minska inom en sexmånadersperiod. I våras angav ca 23% att de förväntade sig en ordernedgång om ett år.

Källa: Enkätundersökning, Handelskammaren Jönköpings län

Orderingången ser ut att mattas av

Företagen har fått möjlighet att lämna kommentarer gällande orderingång och många av dessa bekräftar att orderingången är bra men att de ser att den kan komma att mattas av. Ett företag inom tillverkningsindustrin med 10–49 st. anställda i Nässjö kommun uttrycker:

“Vi ser i dagsläget ingen avmattning även om omvärlden och vissa kunder indikerar minskad efterfrågan.”

Det finns även branscher och företag som är direkt negativt påverkade av omvärldsläget. Exempelvis skriver ett tjänsteföretag med 2-9 st. anställda följande: “Vår bransch är stendöd efter inflation och räntor”.

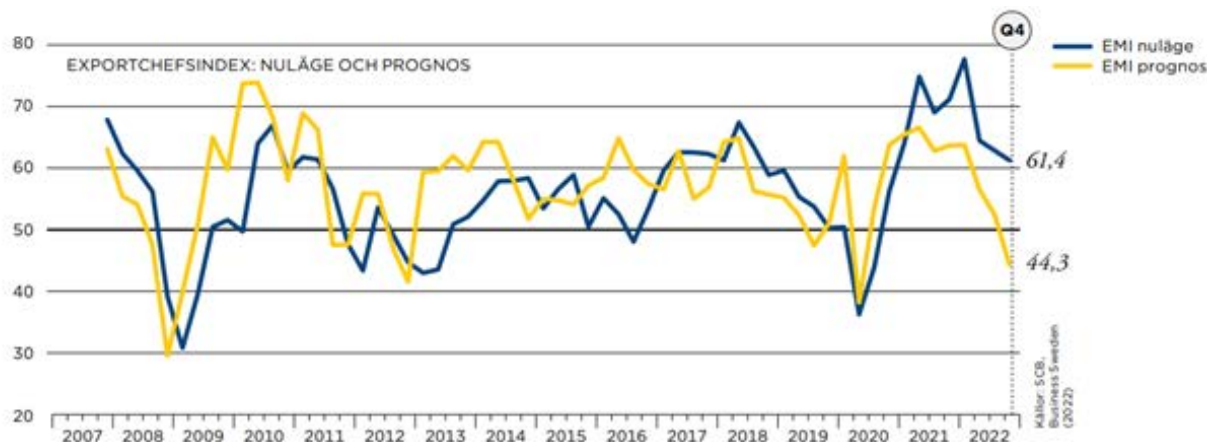
Exportorderingång

Business Sweden, en organisation som ägs gemensamt av staten och näringslivet vars syfte är att främja svensk export och investeringar i Sverige publicerar varje kvartal ett Exportchefsindex (EMI). I indexet indikerar en nivå på över 50 en ökning, tillika indikerar en nivå på under 50 en minskning.

Under Q1 2022 nådde indexet rekordhög tal med ett värde på 70,9 för att sedan ha minskat till 60,6 under Q2 2022 (exportchefsindex-q2). Trenden nedåt har fortsatt och i Q4 2022 (exportchefsindex-q4-2022) har EMI minskat ytterligare till en nivå på 52,8. Diagrammet visar indexet nedbrutet i nuläge och en prognos på 3 månaders sikt. Det framgår tydligt att det är en god orderingång om än sjunkande, men att exportcheferna förväntar sig en nedgång.

Det är nära på samtliga exportmarknader som förväntas minska men med tyngdpunkt på Västeuropa, Central- och Östeuropa (föll redan under Q2) samt Mellanöstern, Turkiet och Afrika.

Exportchefsindex
Business Sweden

Källa: Business Sweden

Exportorderingång

65 st. företag har svarat på frågan gällande deras syn på exportorderingång sett till nuläget, sex månader samt tolv månader. Jämfört med konjunkturbarometern våren 2022 är det fler som förväntar en nedgång i exportorder. Diagrammet nedan visar att det är en något högre andel företag som förespår högre exportorderingång om ett år men att osäkerheten i bedömningen är stor.

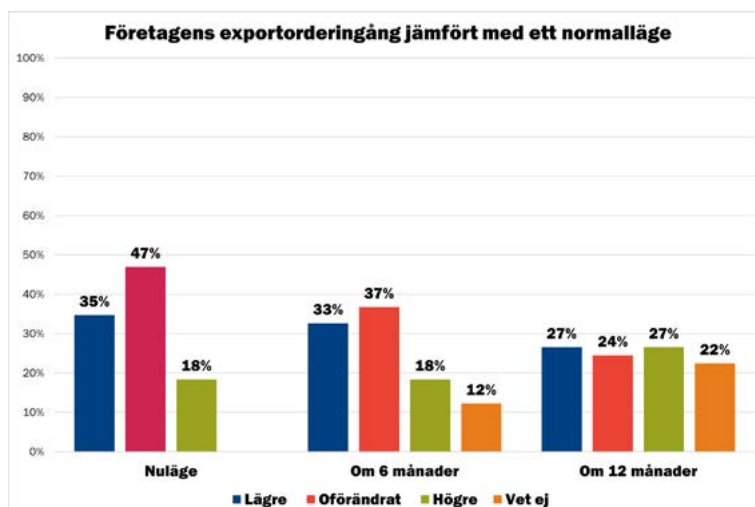
Ca 40% av företagen som har export anger att de höga kostnaderna för energi påverkar deras exportaffär i hög eller mycket hög grad. Ett företag förklarar: *“Rejåla prishöjningar för att balansera framförallt de ökade energikostnaderna, därav väldigt osäkert framåt på hur reaktionen blir.”*

Materialförsörjning

Strax över 40% anger att de gjort förändringar i sin import kopplat till det utbrutna kriget. Med de senaste årens händelser och logistiska problem kan det vara svårt att särskilja vilka faktorer som påverkar.

Vidare ställdes det frågor om eventuella förändringar i materialförsörjning. Av de företag som svarade på frågan gällande brister av råvarumaterial och insatsvaror, framgår det att 44% har drabbats av brister i material. På frågan som utgår från ett framtidsperspektiv angav 37% att de tror att de kommer drabbas av brister i material den kommande tiden. Det visar att problematiken kvarstår och att en betydande andel företag fortfarande har bekymmer med material.

Av de material som det råder brist på tar företagen bland annat upp elektronikkomponenter, plast och stål som exempel. Sett till hur företagen har hanterat brist av material anges strategier som hitta nya leverantörer, bygga lager eller tidigarelägga order.

Källa: Enkätundersökning, Handelskammaren Jönköpings län

Även om fraktkostnaderna inte längre ligger på den skyhöga nivå som vi kunde se under pandemins mest intensiva perioder är de fortfarande höga. Ett företag inom tillverkningsindustrin med 10–49 anställda i Värnamo beskriver:

“Betydligt längre leveranstider från Asien och väldigt höra fraktkostnader. Nu har de äntligen börjat gå ner till mer rimliga nivåer. Inte lika lågt som före, men en klar förbättring.”

Tydligt är att materialförsörjningen är i snabb förändring samtidigt som det kan vara svårt och dyrt att hitta alternativa leverantörer, komponenter eller råvarumaterial. Nya leverantörer kan även innebära osäkerhet. Ett företag förklarar följande: *“Nya leverantörer, stora förseningar”*.

Planer att anställa och varsla

Som tidigare nämnt framgår det att flera kommuner i Jönköpings län har en låg arbetslöshet. Kopplat till detta har länet en högre andel i förvärvsarbete jämfört med rikssnittet.

Anställningsplaner

I vårens rapportering angav 64% att de planerade att anställa inom sex månader och 55% angav att de planerade att anställa inom sex till tolv månader.

Enkätundersökningen som nu gjorts visar att anställningsplanerna har minskat. Nedan visas statistik från enkätundersökningen:

- 45% anger att de planerar anställa inom sex månader.
- 35% anger att de planerar anställa inom sex till tolv månader.

I konjunkturbarometern höst 2021 angav hela 70% av industriföretagen att de har anställningsplaner inom sex månader, motsvarande andel ett år senare, i den här undersökningen, är 44%.

75% anger att de är svårt att hitta rätt kompetens

I enkäten fick företagen besvara frågan vilken kompetens som eftersöks. 45 st. företag har svarat på frågan och beroende på vilken typ av bransch företaget tillhör får vi givetvis olika svar.

Inom industrin eftersöks breddkompetens som maskinoperatörer, lagerpersonal och montörer, samt ingenjörer med teknisk kompetens. Inom tjänstebranschen nämns bland annat säljare, webbutvecklare och IT-kompetens.

Strax över 60% anger att det är, och ungefär lika många att det kommer bli, svårt att hitta rätt kompetens.

75% anger att det har varit svårt att hitta rätt kompetens. I flera svar lyfts problematiken kring att attrahera medarbetare till industrin och att industrijobbets status behöver höjas.

Gällande kompetens skriver ett företag följande: *“Mycket svårt med grundläggande kompetenser. Här måste skola och framför allt kommuner men också näringsliv jobba mycket bättre under lång tid tillsammans för att säkerställa att rätt mängd kompetens finns tillgänglig. Som det är nu ”stjäl” vi från varandra med en lönekarusell som resultat.”*

Företag ser även att infrastrukturen är viktig för att kunna anställa rätt kompetens men även att distansarbete kan ge möjligheter för bättre kompetensförsörjning. En faktor som kan kopplas till detta och som har stor betydelse är de höga drivmedelspriserna. Gällande detta ställdes en fråga kring hur de höga drivmedelspriserna påverkar anställdas benägenhet att pendla, där ca 40% anger att de påverkar i hög eller mycket hög grad.

Detta kan leda till svårigheter i att hitta kompetens, då de höga drivmedelspriserna kan leda till att det blir för dyrt att pendla till arbetet. Ett företag inom tillverkningsindustrin med 10–49 st. anställda i Gislveds kommun nämner:

“Eftersom vi verkar och bor i glesbygd där lokaltrafiken inte finns hela vägen är vår personal beroende av eget pendlande.”

Varselplaner

Vårens undersökning visade att endast 4% hade planer på att varsla personal. Den andelen är i höstens undersökning högre där ca 10% anger att de har planer på att varsla inom det närmaste året. Osäkerheten är dock hög och 21% anger att de inte vet om de kommer varsla inom sex till tolv månader. Motsvarande andel för de närmaste sex månaderna är 7%.

Nedbrutet i tillverkningsindustri och tjänsteföretag visar följande:

Planer för varsel inom 6 månader:

- Tillverkningsindustri: 13% anger att de planerar varsla, 15% anger vet ej
- Tjänsteföretagen: 11% anger att de planerar varsla, 4% anger vet ej

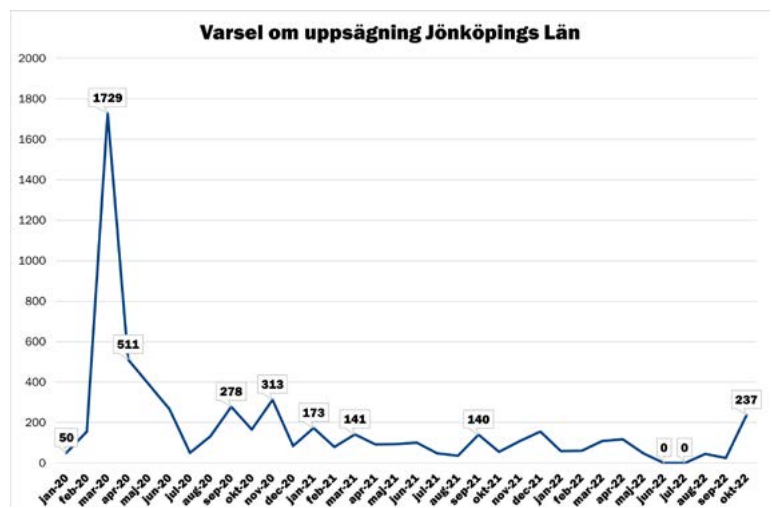
Planer för varsel inom 6-12 månader:

- Tillverkningsindustri: 13% anger att de planerar varsla, 31% anger vet ej
- Tjänsteföretagen: 4% anger att de planerar varsla, 11% anger vet ej

Datan ovan visar att det är större osäkerheter kring varsel inom tillverkningsindustrin jämfört med tjänsteföretagen. Osäkerheten återspeglar sig även hos de företag med fler än 250 st. anställda som svarat på enkäten. Av dessa är det 14% som anger att de planerar att varsla inom sex månader medan 21% anger att de ej vet om de kommer lägga varsel under den kommande sexmånadersperioden. Sett i ett tolv månadersperspektiv är det ingen av de stora företagen som anger att de säkert kommer varsla, men däremot anger 43% att de inte vet.

I enkäten ställdes även en öppen fråga om vilken kategori av medarbetare som riskerar varsel. 11 st. av företagen har svarat på frågan och det är främst produktionsmedarbetare, administrativ personal samt inhyrd personal som nämns. Ca 40% av företagen anger att de i hög eller mycket hög grad kommer förlora viktig kompetens i de fall de behöver varsla.

Diagrammet nedan visar antalet varslade personer i Jönköpings län från 2019 till nu. 2022 har periodvis hållit en mycket låg nivå.

Källa: *Ekonomifakta*

Energiförsörjningen

De höga energipriserna

Tidigare nämndes att Handelskammaren släppt en rapport om hur de höga energikostnaderna påverkat näringslivet i Jönköpings län, se: "[Så påverkas näringslivet av de höga energipriserna](#)".

Resultatet från enkäten som ligger till grund för rapporten "Så påverkas näringslivet av de höga energipriserna", visar att företagen i Jönköpings län är påverkade i mycket hög omfattning av de skenande energikostnaderna. Även i konjunkturbarometern för hösten 2022, den här rapporten, har vi valt att inkludera statistik om företagets energiförsörjning. Jönköpings län tillhör till största del elområde 3, men har en betydande andel stora industrier i elområde 4.

I rapporten "Så påverkas näringslivet av de höga energipriserna", som nämns ovan anger ca 70% att de är drabbade av de höga energikostnaderna, samt att ca 70% ser att de kommer bli drabbade.

I enkäten som ligger till grund till den här rapporten anger ett företag inom tillverkningsindustrin med 50-249 st. anställda i Jönköpings kommun följande:

"Görs det inget med priserna i vårt elområde akut så blir det oerhört svårt att fortsatt bedriva den verksamhet som vi håller på med."

I samband med de skenande elpriserna har det uppstått en stor osäkerhet och oro bland företagen. Ett exempel på detta kan tas ur Innovations- och kemiindustrierna i Sverige (IKEM) konjunkturbrev för november ([ikem-konjunkturbrev-nov-2022](#)). Där nämner IKEM att så många som en fjärdedel av alla IKEM-företag överväger att varsla personal som en besparingsåtgärd. Denna typ av industriproduktion står för en femtedel av svensk industri och inkluderar plast-, gummi-, kemi-, samt läkemedelsproduktion. För denna rapport och Jönköpings län blir plastindustrierna särskilt relevanta.

Varje kvartal släpper Svensk Industrieförening (SINF) "Underleverantörsbarometern". När det kommer till Jönköpings län har Svensk Industrieförening bistått med att tillhandahålla Handelskammaren med statistik om hur företagen i Jönköpings län mår under Q3/Q4 2022.

Källa: SINF, "Underleverantörsbarometern"

Data från SINF visar att 48% av de företag från Jönköpings län som deltagit i undersökningen har minskat sin omsättning - jämfört med 30% sett till samtliga företag. 48% av företagen i länet anger att deras lönsamhet minskat. SINF:s VD menar att mycket av ovan kan kopplas till de höga elpriserna.

I enkäten som ligger till grund för denna rapport ställdes frågor om hur drabbade företagen är gällande deras energiförsörjning. Nedan visas hur företagen har besvarat följande frågor:

- Är företaget drabbat av de höga energipriserna?
- Ser du att företaget kommer drabbas av de höga elpriserna?
- Är företaget drabbat av brister i tillgång till el?
- Ser du att företaget kommer drabas av brister i tillgång till el?

Utöver ovan nämnda frågor togs även oplanerade strömbrott upp i enkäten och hur ofta företagen drabbas, samt i vilken grad företaget skadas maskinellt eller på annat sätt ekonomiskt av ett oplanerat elavbrott.

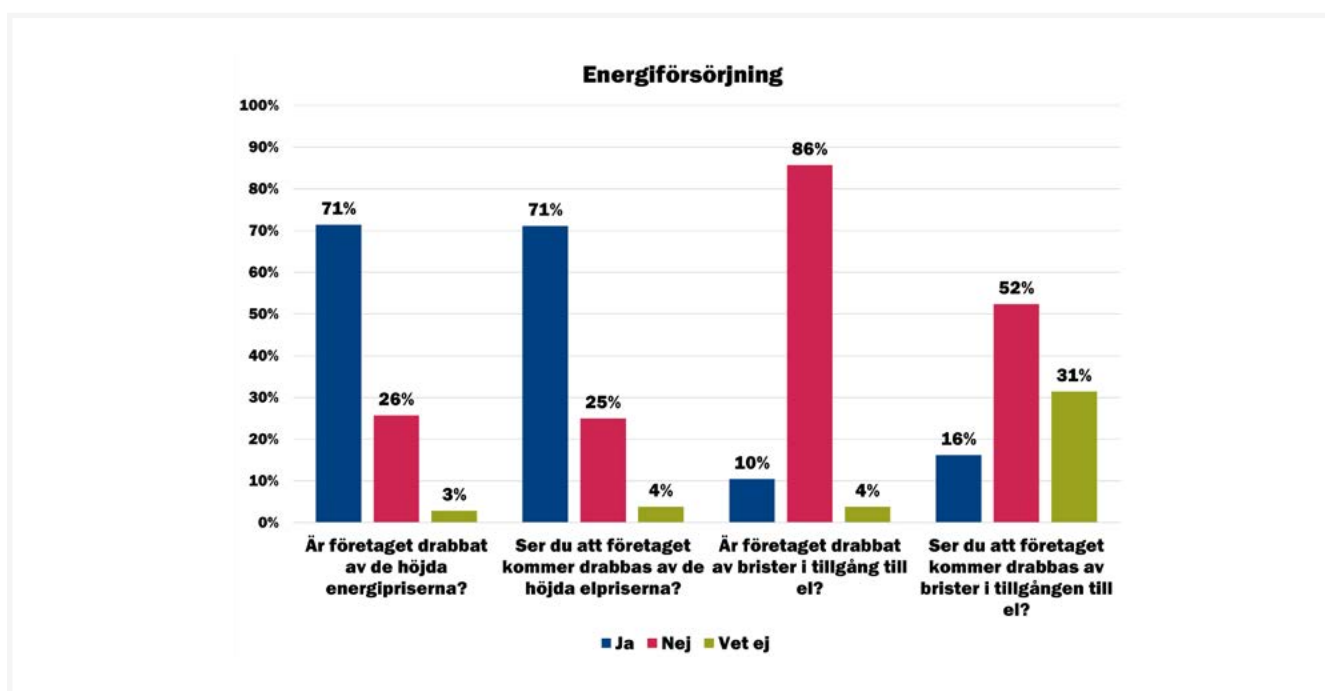
Nästan 40% av företagen anger att de drabbas av oplanerade strömbrott ca en gång per år. Nära 40% av företagen inom tillverkningsindustrin anger att företaget skulle skadas i hög eller mycket hög grad vid ett oplanerat elavbrott.

Flera företag inom tillverkningsindustrin anger att de skulle drabbas av stora ekonomiska förluster vid ett elavbrott som inte genomförs på ett strukturerat sätt. Förutom stopp av produktion, svårigheter vid återstart av maskiner, samt tappad produktionskapacitet nämns det att maskinverktyg och maskiner skadas samt att råvara går till spillo.

Ett företag inom Tillverkningsindustrin med 10–49 st. anställda i Nässjö nämner: *“Allt i ugnar blir skrot, ugnar slits när de ej får skyddsgas och tar lång tid att starta allt igen.”*

Att de höga kostnaderna för energi drabbar företagen kortsiktigt är mycket tydligt men de långsiktiga konsekvenserna börja utkristallisera sig. Ett företag inom tillverkningsindustri med 50–249 st. anställda förklarar:

“Vid brist så stannar hela vår verksamhet. Osäkerheten kring framförallt energifrågan och priserna framåt bromsar allt arbete med rekrytering, expansion, investeringar osv. då osäkerheten kring lönsamhet eller inte är alldeles för osäker.”

Avslutning

Det är tydligt att konjunkturinstitutets diagram, som visar en djupdykning inom detaljhandeln som är en effekt av hushållens åtstramad ekonomi, återspeglas i företagens syn på det närmaste årets orderingång. De förväntar sig en nedgång och företagen ser att de kommer behöva lägga varsel. Det är en högre andel som planerar lägga varsel samtidigt som anställningsplanerna är lägre än de senaste åren.

40% av företagen ser att de kommer förlora viktig kompetens

Det är naturligt med svängningar i konjunkturen. Det som är mycket problematiskt är de 40% av företagen som ser att de i hög eller mycket hög grad kommer förlora viktig kompetens, då det således blir mycket svårare att möta efterfrågan när orderingången ökar igen.

Många företag anger att få tag på rätt kompetens är det största tillväxthindret och i många fall är det en lång internutbildning, vilket innebär att varje förlorad kompetens är svår och dyr att ta igen.

Det har tillkommit några beslut kring gymnasieskolans utformning som kan komma att påverka företagens kompetensförsörjning på ett positivt sätt. Det handlar dels om en dimensionering efter arbetsmarknadens behov av utbildningarna, samt ändring i högskolebehörighet i yrkesprogrammen.

Beslutet av dimensionering grundar sig på att hänsyn ska tas både till ungdomars efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Arbetsmarknadens behov får betydelse vid planering och dimensionering av vissa utbildningar inom gymnasieskola och vuxenutbildning, för att de på så vis får en bättre kompetensförsörjning. (Källa Riksdagen.se)

Ett led i att öka trycket till yrkesprogrammen och göra dem mer attraktiva är att från och med 2023 kommer kurser som krävs för grundläggande behörighet att ingå i programstrukturen även för yrkesprogrammen. Detta kommer göra det lättare för elever från yrkesprogrammen att nå grundläggande behörighet till högskolan. (Källa skolverket.se)

Handelskammaren Jönköpings län bidrar med att arbeta för att öka förutsättningarna för näringslivets kompetensförsörjning genom sitt arbete med Yrkestraineer. (www.handelskammarenjonkoping.se).

Företag i regionen löper risk att avstanna om inte energiförsörjningen ses över

Hösten 2021 kom de första signalerna från Handelskammarens medlemsföretag att kostnaderna för energi ökade, problematiken har sedan dess eskalerat. Jönköpings län har många energiintensiva tillverkningsindustrier och deras affärsmodeller är byggda på en låg och förutsägbar kostnad för energi.

Ett företag som agerar på en global marknad, vilket gäller en stor del av företagen i länet, är exponerade för global konkurrens. Inte sällan leder en affär till en ny vilket innebär att en förlorad affär sällan är just bara en förlorad affär.

Det kan snabbt även konstateras att den nationella konkurrenssituationen blir absurd. Givet allt annat lika blir en energi-krävande produkt tillverkad i elområde tre eller fyra omedelbart dyrare jämfört med elområde ett eller två.

Utvecklingen hos våra företag och därmed i vår region löper risk att avstanna om det inte snabbt kommer en strategi för en stabil och billig energiförsörjning.

Handelskammaren Jönköpings Län
Barnarpsgatan 11, 553 16 Jönköping - Tel 036-30 14 30
www.handelskammarenjonkoping.se 2022